

Kultsár György¹**Karácsony második napján²**

A Krisztus születése ünnepének második napjára való prédikáció.
Szent Lukács II. részéből.

Az pásztorokrul, miképpen bizonyosodnak meg az angyaloknak hírmondásokban az Krisztus születése felől.

(Nagy alázatosságnak és hűtnek jele ez a pásztorokban, hogy az angyal szavát úgy veszik, mint tulajdon Isten szájából származott igét, és egymást arra intik, hogy az Istentől rejájok bízott hivatalban eljárván, megkeressék ez világ idvösségét, még csordájokat is elhagyván.)

És lén, hogy, minekutána az angyalok őtőlök mennybe mentenek volna, mondának a pásztor embörök egymásnak: Jer, menjönk el immár mind Betlehemig és lássok meg ez dolgot, ki mostan lett, melyet az Úr nekünk megjelöntött. És sietséggel menének, és megtalálák a Máriát és Józsefet, és a jászolban helhözöttött gyermeket.

Ez evangéliomnak értelme

Az tegnapi tanúságinkban meghallók az Krisztusnak, az mi Megváltónknak két rendbéli születését. Elsőt, mint született legyen öröktül fogván az ő Atyjának elméjéből, mint az mi igénk és gondolatunk az mi elménkből, és hogy örökköl együtt volt az Atyaistennel, azaz, egy mindönhatóságban és fölségben volt véle, és mostan is vagyon, amint Szent János bizonságot tén felőle. Mely születésnek módját emberi elme meg nem tud mondani, hanem csak úgy szólhat felőle, amint Isten küjelöntötte az ő igéjében. Másodikat, mint jött legyen végyezet időben az emberi testben, és született legyen nekünk Betlehemben, Dávidnak várasában az Szűz Máriátul, az Dávidnak igaz magva, az Krisztus.

¹ Kulcsár György (Kultsár, † Alsólendva, 1577. jún. 11.) evangélikus lelkész. A protestánsüldözések elől Alsólendvára Bánffy Miklós oltalma alá húzódott, aki műveit kiadatta.

² Kulcsár György, *Postilla*, Alsólindva, 1574, 82v–89v: Karácsony második napján. A szöveg mai helyesírás szerint átirat, de teljesen szöveghű. A zárójelben kisebb betűkkel álló mondatok és utalások a nyomtatványban a margón találhatóak. A posztilla az igehirdetés egyik fajtája, a „post illa verba”, azaz „azon igék után” szókapcsolatból alakult ki. Jelentése: igehirdetés az evangélium felolvasása után. A most közölt prédikációban átélve a születéstörténet misztériumát, Kulcsár minden nézőpontból láttatni akarta ezt a csodát. Heródes jellemzésénél például továbbgondolta a bibliai történetet, „noha az Evangélista kevés szóval él”. „...de hiszöm mindazáltal, hogy így szólott nekik... stb.” fordulattal pedig már azt jelezte, hogy belehelyezkedett a történetbe, s elbeszéli, amit ott „látott”. Kulcsár György nem véletlenül volt a műfaj közkedvelt szerzője. Prózaírói erényei az egykorú magyar irodalom legjobbjai közé emelték őt. Posztilláit a saját korában még kétszer kiadták (Bártfán), sőt egészen a 18. századig folyamatosan használták, olvasták.

Mostan immár az pásztorok, azoknak az angyalok jelöntenek vala, akarnak megbizonyosodni mindazokban, amelyek nekik megmondattanak, és meg is bizonyosodnak, mert mind úgy találják, mint az angyalok mondották. Hisznek azért ottan az alázatos gyermek Jézusban és egyébeknek is hirdetik. Ez azért első kezdeti az Krisztus országának ez világon, mely a mi hütünknek ugyan nagy támasztása. Melyből két tanúságunk leszen.

1. *Minémő istenfélő és igazhűtő emberek voltak a pásztorok, és mi hasznot cselekedött bennök az angyalok jelenése és íneke.*

2. *Mint találák a pásztorok az gyermeket Betlehemben.*

AZ ELSŐRŐL

Meghallók ezelőtt való tanúságunkban, hogy az angyalok inökö az Krisztusnak örök országáról vagyon, mely ez földön kezdetik el az körösztýénségben, és hogy azt is magában foglalja, minémő örömet és vigasságot hozott az halandó emböröknek az Istennek Fia az ő ezvilágra való születésével. Annakutána azt is megérténk, mely igen nagy örömmel dicsérék az mennyei seregek az Űristent, néki hálát adván, és az ő szent nevét az magasságban isteni dicsérettel dicsőítvén. Nékünk tanúságunkra, hogy mi is az igaz Krisztusnak érottünk való születésén örvöndenénk, dicsérnők őtet és kühirdetnők az ő akaratját. Most immár azt halljok meg, minémő jeles embörök voltak ez pásztorok, kiknek az angyalok jelöntenek vala és ilyen nyomós prédikációval vigasztalták vala, és mit cselekedtenek az angyalok szavára.

(Minémő rendbéli embörök voltak az pásztorok, kiknek az angyalok jelenték meg az Krisztus születését.) Amint kedig az evangélistának írásából kütetszik, ezek e pásztorok istenfélő embörök voltak, kik a Messiásnak eljövését várták, és az ő nyájok mellett éjjel vigyázokban lehetséges, hogy a Messiásnak eljövéséről való prófétáknak jövendőmondásokat forgatták. Mert látták, hogy immáron eljött az üdő, melyben az Messiásnak meg kelljene adatatnyi, mert az Júdának nemzetségéből immár az királyi birodalom elvétetött (Gen. 49), és az hetek is bétöltenek, akikről az Dániel próféta szólott (Dan. 9.): és immáron az negyedik monarchia, azaz főbirodalom is elkezdett volna. Mivelhogy azért önközöttök efféle dolgokrul beszélnek, és nem egyéb hévságot forgatnak, az angyalok, kik efféle jó dolgokról való beszédben gyönyörködnek, megjelennek az pásztoroknak és hírt mondanak nékiek az született Messiás felől, hogy Dávidnak várasában, Betlehemben egy jászolban fekszik.

(Mint vévék az pásztorok az angyaloknak jelönéseket, hírmondásokat és énökléseket?) Lásd meg azt is, hogy az angyaloknak jelenéseket és hírmondásokat nem ítélik semminek lenni. Mert látják, hogy mind egyaránt való és egymódó az prófétáknak jövendőmondásokkal, kik régönte az Atyaistennek akaratját és ígéretit hirdették az ő szent Fiának, az mi Urunk Jézus Krisztusnak az emberi testbe való öltözése felől, hogy a megszabadejtő Messiást elküldené. Látják is, hogy az üdő és a hel azon, amint a próféták megmondották. Szemfényvesztő látásnak sem ítélik az angyali fénösséges megjelenést, kik az Istennek parancsolatja szerént az ő hütöknek megerősejtéjért jelöntenek meg. Továbbá, meg sem utálják, kordéra sem vészik, azzal sem elégesznek meg, hogy már hallották az angyal szavát, jelönését és öröm mondását, hanem

elmennek és mindönökben meg akarnak bizonyosodni. Némául sem mennek el kedig, hanem egymást intik és nógatják. Végre azt sem mondják: Mit gondolunk mi véle, hogy Betlehemben gyermek született? Mi itt a mi nyájunk mellett maradunk, mert ha valami kár léssen benne, az gyermek mást nem ad érötte. (Feddetje itt ez mostani világiaknak természetjük, az Isten igéjének megutálásában.) Mint mostanában némely hitván természetö pórok szoktanak mondanyi: Mit gondolok, úgymond, én az prédikációval, jószágomra kellj énékem gondot viselnem, marhámat kellj szaporejtanom, mert ha minden nap prédikációt hallgatok is, semmi jószágom nem örögbedik véle.

Nem olyan hitván természetűjek ezek e pásztorok, mert nem böcsülik nagyobbnak és drágábbnak az ő nyájokat az Isten igéjénél és az angyal prédikációjánál, hanem az Istennek országát keresik. (Mint intik egymást az pásztorok az gyermek Jézusnak keresetire.) Mondnak azért egymásnak: Jer, menjünk el mind Betlehemig és lássuk meg ez dolgot, ki mostan lett, melyet az Úr megjelöntött minékünk. Mintha mondanák: Engedjünk mi az Istennek parancsolatjának, melyben az angyal által minékünk azt hagyja, hogy az Dávidnak várasában megkeressük a mi nekünk született idvézítőt. Nem is illik kedig minékünk nagyobbnak böcsülnünk és drágábbnak az mi nyájunkat az angyal beszédénél; azért nem gondolhatunk azzal, ha igaz kár léssen is a mi nyájunkban, hanem inkább kellj néznünk az Istennek parancsolatjára, mely Isten megoltalmaztathatja az ő angyalival addig az mi marháinkat minden kártól és veszedelemtől, míglen mi oda járunk, avagy ha igaz, ezt elvesztjük is, mást adhat érötte.

(Kicsoda béresi voltanak az pásztorok?) Kitetszik azért az evangélistának írásából, hogy nem más ember béresi voltanak e pásztorok, hanem önnemagoké voltanak az nyájak. Amint abban az országban szokás volt, hogy az marhát vagy az gazda ő maga őrzötte, vagy mind juhait és egyébféle barmait fiaival őriztette, mint am[a] Jákob és az ő fiai. (Hadtanak-e valakit az nyájnál, hogy őrizze?) Továbbá, amint az evangélista beszél, senki nem maradott az nyájnál, hanem csak Istenre bízták dolgokat és marhájoknak őrizését. Mert azt mondják az pásztorok, hogy mindnyájan meglássák és végére menjenek ez mondásnak és csodának, kit az angyaltul mindnyájan hallottanak vala. (Hová mennek az pásztorok, nyájokat elhagyván? És hová kellj az mi népeinknek is mennyiek?) Nem mennek kedig az korcsomára, mint az mi polgárink, paraszt népeink és szolgál legényink, hogy még az innepnap is az borházhoz sietnek; az ő dolgoknak megszőrzésére sem mennek; hanem Betlehembe mennek az kenyér házhoz, abba a templomba, ahol az mennyei kenyér vagyon, az Istennek Fia. Röstön sem mennek, hanem amint az szent evangélista mondja, sietséggel mennek el; kiből könnyű megértenünk, mely igen nagy buzgósággal kívánták látni az gyermek Jézust. Sörkenjünk fel annakokáért mi es, és hagyjok el immár az Isten igéjének hallgatására való tunyaságot, és egymást intsök és nógassok arra, hogy ki-ki mind szorgalmatos légyen az Krisztusnak ismeretire és meglátására.

(Minémő kísértetekkel háborgattatott az pásztorok hűti?) Noha kedigy ilyen nagy erős hűttel indulnak az Krisztushoz a pásztorok, de nyilván hiendő dolog, hogy mindazáltal az Sátán igen lövöldözte az ő tüzes nyilaival az ő szívöket, és az ő hütökben öket meg akarta gyalázni, hogy ömagokban azt gondolnák: Ímé az angyalok azt mondják, hogy minékünk Idvözejtőnk született Dávidnak

várasában, ki az Úr Krisztus, és az gyermekskét bépólálván, jászolba fektették. Hogy lehet az Idvőzejtő, ha jászolban született nagy szegénységben egy szegény leánzótl a barmok között? Hogyha Heródes király fia volna, avagy Augustus császáré, hát hinnünk kelljene, hogy idvőzejtő lehetne; de hol véssen ez hadat, és honnan téski népnek szerét, kivel a megromlott Izraelnek országát a római-jak rabságából megszabadíthatná és megépíthetné? Továbbá Betlehembe sok fő-fő nép gyölt most, császár embere is ott vagon, és ha hallandják, hogy más királt keresünk, bizon megölnék azok bennünket.

(Az igaz hüttel mind meggyőzik az kísérteteket, és az szegénységben ugyan Istennek ismerik az Krisztust, itt azért az hütnek ereje mutatattik meg, és természete.) De tekénts[d] meg azt, hogy efféle gondolatokkal semmit nem gondolnak az pásztorok, hanem mindjárton hisznek az angyal beszédének és elindulnak Betlehembe. Minden hitetlen gondolatot meggyőznek azért az igaz hüttel, bízván a Messiásról tett Istennek ígéletiben, és az angyal beszédének helt adván, meg nem botránkoznak az gyermekskének nyavalyás és szegén voltában, ez világi kegyőtlenöktül sem ijednek meg, de az igaz hüttel mindennek ellene állonak és a nyomorult állapotban bizon hatalmas Istent ismernek és vallonak lenni, noha nem Rómában Lívia Drusiltul, az Augustus császár feleségétől, sem az Jeruzsálemben való királyi udvarban született, hanem egy szegény, nyomorult leánzótl egy istállóban, és noha nem is aranyas bölcsőben, hanem a barmok között való jászolban fekszik. Bizonynal nagy hütők volt azért az pásztoroknak, kikben nyilván megtetszik az igaz hütnek természete, folyása, cselekődése, haszna és ereje, hogy amely dolgokat nem lát is és meg nem tapasztalhat, de bizonynal hiszi.

(Micsoda hasznot cseleködött az pásztorokban az angyaloknak énöklésök?) Kitészik azért mindezekből, mennyi nagy hasznot cseleködék az pásztorokban az angyaloknak énöklésök, mert egész üdvösségöknek rendit megértették az kicsin ideig való inöklésből és az örök életnek is az ő dicsőséges voltát. Főképpen való hasznok kedig imez lén:

1. Istennek országának igaz értelme, és Istennek megígért szent Fia felől való megbizonyodások.

2. Lelki örömök és békességök, mert megértötték, hogy immár békés és jóakaró Istene Isten az emböröknek.

3. Lelki görjedezés az Úristenhöz. Akarnak nagy buzgósággal mindazoknak végére mennyi, valamelyek nekik az angyaloktul mondattanak. Azelőtt vigyáznak csordájok mellett, őrzik jószágokat az vadtul és gonosz embörtül, most immár annyi édössége vagon nálok az áldott Fiúnak látásának, hogy jószágokat készek éjjel vesztében elhagyni és megbizonyosodni az angyal szavában.

4. Lelki bátorság. Pásztorok, és félelmesek valának azelőtt, hallád, hogy megjelöntenek vala nékik az angyalok, de most immár annyira megbátorodtanak, hogy nemcsak jószágokat, marhájokat, de még ez világi életet is készek az áldott Fiúnak ismeretijért elhagyni. Ez az Istennek embörökkel való jócseleködete.

AZ MÁSODIKRÓL

(Isten igaz az ő ígéretiben. Higgyünk azért az ő beszédének.) Abban erősejt meg e második tanúságnak igéje, hogy oly igen igaz Isten az ő ígéretiben, hogy az ő beszédébe senki meg nem csalatkozik, és valaki teljes bizodalommal hiszen az Úristenben, soha az meg nem szégyenyítettik. Mert az írja az szent evangélista, hogy mind akképpen találták az pásztorok, amelyekről az angyal szólott volt nékik, amint ő megmondotta vala, úgymint Szűz Máriát, Józsefet és az gyermekskét az jászolban helhőztetvén. Ezek azért az Istennek jelönésének és beszédének igazságát ajánlják minékünk, és felgörjesztenek minket az hitre, Isten Fiának keresetire és ismeretire. (Mint bizonyosodhatunk mi meg az idvességnek rendiben.) Mert megmutatják azt, hogy mi is, ha meg akarunk bizonyosodni az Krisztusnak érottünk való születésében, azaz a Krisztus által szörzött idvösségünknek rendiben, tahát az körösztvény gyölekőzetben való tanejtóknak igaz hirdetésök által az prófétáknak írásokból bizonyosodhatunk meg; mint az pásztorok, hogy Szűz Máriánál, Józsefnél és a jászolban találák meg az gyermek Jézust az pólában takartatván.

(Mit példáz az Szűz Mária?) Mert az Szűz Mária példázza az körösztvény gyölekőzetöt, ki noha nyomorúságban és szükségben vagon, mint az szeplőtelen Szűz, de mindazáltal ő szüli és táplálja az Krisztust, azaz az körösztvény gyölekőzet között vagon az Istennek igaz ismereti. (Mit példáz a József?) József kedig példázza az lelki pásztorokat és órálló szolgálakat, kikre az Krisztusnak igéjének gondjaviselése és őrizése bizattatott. (Mit példáz az jászol?) Az jászol ismeglen az Anyaszentegyháznak kebelét, az keresztvény gyülekőzetöt, kiben az Krisztus fekszik, azaz az ő ismereti vagon. Az jászolba kedig szénát szoktanak vetni, hogy az körösztvénség ebből is emlékezzék az ő nyomorult állapotjáról és halandó voltáról, és megismerje magát, hogy csak hórágig való. Amint az próféta bizonyítja (Esa. 40.). Minden testnek az ő dicsősége olyan, mint az mezőnek virágja. (Mit jegyez az póla, kibe Krisztus takartatott?) Az póla, kibe Krisztus takartatott, jedzi az prófétáknak írásit, kikben az Istennek Fia csodálatos módon elfödőztetejt. És azok után az Krisztusnak igaz ismeretire, amaz beszéd szerént (Ioan. 5.): Szömléljétek az írásokat, mert azok tesznek énfelőlem tanóbizonságot. Ismeg (Luc. 16.), Nalok Mojzes és az próféták, hallgassák őket.

(Hol találhatjuk mi es meg az Úr Jézust?) Annakokáért se az Máriát, se a Józsefet, se kedig ez gyermek Jézust egyebött sohol olyan igen ne keressök, mint az körösztvény gyölekőzetben, az templomban, az írásoknak pólájában, az prófétáknak bizonságtételiben, mint ám[a] Ézsaiás nyilvánvaló szóval mondja (Esa. 9.), hogy kicsinded gyermek született minékünk. Ismeg Mikeás is így szól (Mich. 5.): Az ő küjovetele ez világnak kezdeti előtt. Ezenképpen több efféle írásiban az prófétáknak kellj keresnünk az Krisztust, mert ott fekszik az Anyaszentegyháznak jászlában az pólákban. De miérthogy a mi természetünknek erőtlenségéből ennek keresetire elegek nem vagyunk, szükség, hogy az Istennek Szentlelkének könyörögjünk, hogy az mi gyarló és tunya szívönket görjessze fel az örök élet igéjének tanolására, és az szent írásoknak pólájában bétakart Krisztusnak ismeretire.

És hogy rövideden megmondjam, mindezőkbül tanoljok az fölséges Istennek csodálatos bölcsességét és megfoghatatlan akaratjának és irgalmasságá-

nak nagy voltát, ki ilyen igen megrósejté az félelmes pásztoroknak hütöket, hogy ez nyomorult gyermekeskét meg nem utálák, de az alázatos szövényben Uroknak és Istenöknek ismerék, és születésén örvendőztenek (Math. 11., Luc. 10.). És az, hogy elröjitetett az bölcsektől az Isten országa, és az egyigyőjeknek jelöntetett meg. Bizony elölvesznek minket ez pásztorok mennyeknek országába, mert mi halljok éjjel, nappal es olvassuk az Krisztust, nem kedig immár az pólában feküöt, de az mennyben az ő szent Atyjával uralkodót, mégsem tudunk benne bízni, sőt, még ennek fölötte nemcsak inséginknek idején, hanem ugyan az jó szerencsénkben is elfeledkezünk ő szent Fölségéről. Tanoljunk azért az pásztoroktul híven eljárunk hivatalunkban, és mindenben az felséges Istennek igéjéhez ragaszkodunk. Kinek legyen dicsőség, tisztesség és minden hatalmasság, mind öröktül örökké. Ámen.

Hubert Ildikó

